

Obraz a symbol jako klíč k lidskému vědomí

Roman Cardal

17. januára 2023 † Spoločnosť † CZ, Filozofia

Obrazoborectví jako předobraz dnešních útoků klima-aktivistů

Jedna z podivuhodných kapitol dějin lidské kultury patří tzv. *ikonoklasmu* neboli *obrazoborectví*. Jednalo se o hnutí, které vyjadřovalo svůj nesouhlas se *zobrazováním* náboženských témat, protože v něm spatřovalo *modloslužbu*. Ta měla spočívat v tom, že namísto jednoho pravého Boha se uctívaly jeho obrazy případně obrazy světců. Aby se této deviaci náboženského postoje zabránilo, bylo přistupováno k jejich ničení. Vše se dělo ve jménu *čistoty* duchovního života, který nesnese žádné hrubé zhmotňování.

Miniatúra v žaltári z 9. storočia zobrazujúca scénu ikonoklasmu

zdroj: wikimedia commons

Někdo by si tyto události z dávných dějin křesťanství mohl spojit se *současnými útoky klima-aktivistů na obrazy slavných malířů*. Jejich obrazoborecké šílenství však nevychází z protestu proti zobrazování určitých témat, třebaže i ono má náboženské či lépe řečeno *pseudo-náboženské pozadí*. Svými útoky se aktivisté snaží získat pozornost veřejnosti k jejich požadavkům, jež se týkají zásadních opatření na zastavení tzv. *nepříznivých klimatických změn*. V jejich očích je tedy ve hře samotná *spása světa*.

Jelikož se jedná o *materialistické eko-blouznivce*, je pro ně život na Zemi naprosto vším a ohrožení podmínek života na ní vnímají jako ohrožení života jako takového. Odtud plyne jejich radikálnost. To, že přitom páchají velké škody na cenném kulturním dědictví, je nijak netrápí. Jednak se nemusí obávat žádné byt i velmi vysoké pokuty, neboť jejich hnutí má štědré sponzory, kteří s těmito „náklady“ již dopředu počítají jako s výhodnou investicí do svého revolučního projektu. Kromě toho se jedná o lidi, jimž západní kultura doslova leží v žaludku a vše, co je výrazem této kultury (například ony obrazy), si v jejich očích nezaslouží nic jiného než *zničení*.

„Autentický“ ikonoklasmus

Vraťme se však k „autentickému“ ikonoklasmu. Je spojen s určitou interpretací *role obrazu a symbolu* v lidském životě. Mají tyto skutečnosti v existenci člověka nějaký hlubší smysl, anebo se jedná o něco, co je škodlivé a je třeba pracovat na jejich odstraňování? Pro přívržence *katarské mentality* je celá věc jednoduchá – duchovní život člověka se musí zbavit všeho, co ho váže k tomu, co je neduchovní, tedy například k tomu, co je hmotné. Jde o určitou formu *manicheismu*, který v hmotě spatřoval dílo Satanovo a proto se domníval, že stykem s ní nemůže člověk získat nic dobrého. Jak však sama historie ukázala, taková extrémistická pozice se nemůže dlouho udržet, protože neodpovídá nevykořenitelným potřebám lidské bytosti.

Mnohem realističtější přístup k této problematice se projevuje v rozlišování obrazů a symbolů, z nichž jedny jsou hodnoceny jako *prospěšné* a jiné jako *škodlivé*. Člověk se bez obrazů a symbolů *nemůže obejít*, ale ne každý obraz a symbol je pro jeho život vhodný. Obrazy a symboly jsou nositeli významů, jsou *zcela specifickým jazykem*, jímž se lidem něco sděluje. Síla jejich vlivu a působnosti závisí na jejich kvalitě, díky níž jsou schopny více či méně poutat pozornost lidské mysli. To si například velmi dobře uvědomoval Platón, když svou kritiku obracel proti řecké mytologii vyjádřené atraktivním uměleckým jazykem. Někdy může zdařilost obrazů a symbolů vytvořených uměním (ve smyslu řecké „*techné*“) dosáhnout takové úrovně, že hrozí jejich *záměna za samotnou skutečnost*. V moderní době se tato hrozba v nebývalé míře naplňuje díky *masmédiím*, jímž je mysl současných lidí vystavena i několik hodin denně. Z nich se na ně valí obrovský příval obrazů a slov (tedy symbolů) a řada konzumentů mediálních výstupů již nedokáže rozlišovat mezi světem skutečným a světem toliko virtuálním.

To, jakou váhu mají obrazy a symboly pro lidskou kulturu, dokazuje i chování některých dnešních aktivistů a politiků, kteří za významnou součást svého poslání považují *odstraňování* soch, obrazů, pamětních desek atd., které mnohdy po dlouhá staletí obracely mysl lidí ke skutečnostem, jež začaly být z určitého důvodu považovány za *nežádoucí*. Revolucionáři 20. století na rozdíl od svých předchůdců pochopili, že jeden z nejlépe fungujících klíčů ke kultuře, tj. ke způsobu myšlení, chtění, cítění a jednání mas, je totožný ne ani tak s *prostředky ekonomickými*, ale s tím, co lidem *prostředkuje* informace o skutečnosti světa a skutečnosti sebe samých. Člověk je totiž bytost, která nemůže žít jako jiní rozumem nenadaní živočichové v *bezstarostné bezprostřednosti*. Vše opravdu lidské musí být *prostředkováno*, tj. žito a uskutečňováno pomocí nejrůznějších *prostředků/médií*. Samotné lidské myšlení se děje *prostřednictvím* pojmů, které jsou vyjadřovány *prostřednictvím* jazyka a cílem těchto mediačních mezifází je *poznání skutečnosti*, na níž člověk myslí a o níž hovoří. Kdo tedy ovládne tyto prostředky, ovládne nakonec i lidské vědomí. Bude rozhodovat o tom, jakým způsobem člověk vidí realitu a tedy jaký postoj k ní zaujímá.

Plienieňie mesta Lyon kalvínmi v roku 1562

zdroj: wikimedia commons

Smyslem je zmocnit se vědomí člověka a tím pádem člověka samotného

Proto je *boj o jazyk a vymezování pojmů* naprosto stěžejní. Právě do této oblasti vrhli moderní revolucionáři veškeré své úsilí, aniž by přitom zanedbávali „péči“ o kumulaci prostředků ekonomických, které jim rovněž zajišťují privilegovanou pozici ve společnosti. Když jsme proto svědky toho, že se bourají sochy, sundávají obrazy, odstraňují pamětní desky atd., nedíváme se na pouhou „přestavbu kulís“, na jejichž pozadí se odehrávají naše životy. Podoba s výměnou nábytku a součástí interiéru v našem bytě je čistě vnějšková. Jedná se o mnohem víc. Posledním smyslem těchto činností je *zmocnit se vědomí člověka a tím pádem člověka samotného*. Konstrukteři „nové reality“ a „nového člověka“ se tím už ani netají. Přisvojili si učení, podle něhož jsou dějiny lidské kultury dějinami *mocenského boje*, v němž vítěz rozhoduje o tom, co je pravda a co je dobro. Svoji současnou moc považují za *legitimizující důvod* svého počínání. Rozdíl mezi nimi a těmi, jejichž díla (kulturu) ničí, spatřují pouze v tom, že moc jejich nepřátel byla zlomena a ta jejich narostla.

Za daných okolností má tato *ideologie moci* svoji logiku. V její optice nejsou věci a osoby ničím jiným než figurkami na šachovnici mocenských zájmů elit. Nejsou již viděny jako to, co *zjevuje bytostnou povahu* světa a člověka a co vyzývá myslící bytost k zaujetí adekvátního (uctivého) postoje k nim. Právě zmíněný postoj byl typický pro kulturu, která je dnes nemilosrdně bořena před našima očima. Byla založena na obrazech a symbolech, které měly každou lidskou moc přivést k tomu, aby se *sklonila před Bohem* a tím pádem *i před člověkem jakožto Jeho dílem*.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/obraz-a-symbol-jako-klic-k-lidskemu-vedomi/>